

بزرگداشت اندیشه‌ها

جلد اول

نگارش: سیدضیاءالدین صفی‌نیا

فارغ التحصیل رشته علوم قضایی و دکترای معارف اسلامی

سرشناسه: صفی‌نیا، سیدضیاءالدین، ۱۳۰۸ -
عنوان و نام پدیدآور: سرگذشت اندیشه‌ها/نگارش سیدضیاءالدین صفی‌نیا؛ ویراستار فریده بیات.
مشخصات نشر: تهران: کانون نشر علوم، ۱۳۹۸ -
مشخصات ظاهری: ج.

شابک: دوره: ۹۷۸۹۶۴۳۲۷۲۲۸۹؛ ج ۱: ۹۷۸۹۶۴۳۲۷۲۲۸۹.

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
یادداشت: ص. ع. به انگلیسی: Zia Eddin Safinia. ADVENTURE OF THOUGHTS
یادداشت: کتابنامه.

موضوع: اندیشه و تفکر -- تاریخ
موضوع: Thought and thinking -- History

موضوع: آگاهی -- تاریخ
موضوع: Consciousness -- History

موضوع: دین -- تاریخ
موضوع: Religion -- History

موضوع: ایران -- تاریخ
موضوع: Iran -- History

رده‌بندی کنگره: BF۴۴۱

رده‌بندی دیویی: ۱۵۰

شماره کتابشناسی ملی: ۵۷۳۹۷۷۹

نام کتاب: سرگذشت اندیشه‌ها (جلد اول)

ناشر: کانون نشر علوم

تألیف: سیدضیاءالدین صفی‌نیا

صفحه‌آر ۱: فریده بیات

ویراستار: فریده بیات

چاپ اول: ۱۳۹۸

تیراژ: ۵۰۰

چاپ و صحافی: عطا، کیمیا

قیمت: ۷۰۰۰۰ تومان

شابک جلد اول: ۹۷۸۹۶۴۳۲۷۲۲۸۹

شابک دوره: ۹۷۸۹۶۴۳۲۷۲۲۹۶

دفتر مرکزی پخش: خیابان انقلاب، خیابان فخررازی، خیابان وحید نظری شرقی، پلاک ۶۵، واحد ۱

تلفن: ۶۶۹۶۱۵۶۸-۶۶۴۹۴۹۱۱

فهرست

صفحه

عنوان

۱	مقدمه
۵	بخش اول: سیر اندیشه در ایران قبل از تشکیل دولت‌های متمرکز شاهنشاهی
۵	ایران قبل از ورود آریاها
۶	آخرین ویژگی زندگی مردم ایران
۸	پیشرفت جوامع در هزاره چهارم (ق.م.)
۱۶	پیشرفت در زندگی اجتماعی مردم ایران در هزاره دوم قبل از میلاد
۱۹	اوضاع مدنی بین‌النهرین
۴۵	خدایان سومری
۵۰	دلایل خلق انسان توسط خدایان از نظر سومریان
۵۳	دیدگاه سومریان درباره انسان
۵۶	جبر و اختیار در اعمال انسان
۵۹	نخستین مدارس جوامع بشری
۶۲	اصلاحات اجتماعی برای بقای جامعه در سومر
۶۸	ادبیات سومریان
۷۳	تعیین حدود مرزی
۷۵	ایوب سومری
۷۷	هجوم قبایل کوتی و ظلم و ستم آنان به مردم سومر
۸۰	عشق و زیبایی در الواح سومری

فهرست

صفحه

عنوان

۸۵	طبابت و راه‌های درمان امراض در زمان سومریان
۸۶	نفوذ فرهنگ سومریان در میان اقوام بابل و آشور
۹۱	قدمت آثار ادبی سومریان در باب پند و اندرز
۹۲	نمونه‌هایی از امثال سومری
۹۵	ارزنده‌ترین اسناد به دست آمده سومریان
۹۶	پیشرفت علوم مختلف در میان سومریان
۹۹	برج‌ها و ساختمان‌های سومریان
۱۰۰	پیوستگی دین و حکومت در میان سومریان
۱۰۱	مقام و منزلت زن و مرد از نظر اجتماعی از دیدگاه مردمان سومری
۱۰۸	نیروی تخیل مردم بابل
۱۰۸	خدایان نجومی
۱۱۱	تصور بابلیان از خدایان خویش
۱۱۲	روایات بابلی در باب آفرینش انسان
۱۱۳	معنای «تموز» در اساطیر بابلی و سومری
۱۱۵	احوال مردم بابل به هنگام دعا و راز و نیاز
۱۲۵	داستان‌های بابلی
۱۳۰	انواع مختلف هنر در نزد مردمان بابلی (معماری)
۱۳۱	نقاشی
۱۳۲	موسیقی

فهرست

صفحه

عنوان

۱۳۲	تجارت و علوم مردم بابلی
۱۳۴	طبابت و علم پزشکی
۱۳۶	الواح بابلی
۱۴۱	آشور
۱۵۲	شیوه مملکت داری در آشور
۱۵۷	طبقات مختلف مردم آشور
۱۵۹	معماری در عصر آشورین
۱۶۲	اواخر سلطنت آشور بانی پال
۱۶۳	ایران قبل از تشکیل شاهنشاهی هخامنشی
۱۶۵	پیشرفت تحولات در سرزمین ایران در هزار سوم قبل از میلاد
۱۶۷	اعتقادات دینی مردم کاسی
۱۶۸	جنگ‌های میان آشوریان و اقوام همسایه در هزاره دوم قبل از میلاد
۱۷۰	ترکیب قومی مردم از هزاره سوم تا هزاره اول قبل از میلاد
۱۷۱	نواحی غربی ایران در قرن نهم قبل از میلاد
۱۷۷	مناطق متصرفی آشوریان
۱۷۷	رابطه سیاسی آشور با ماننا
۱۸۱	تلاش آشوریان برای ایجاد نفاق میان قبایل متحد
۱۸۳	ضعف درونی و سقوط آشور
۱۸۴	درگذشت آشور بانی پال

فهرست

صفحه	عنوان
۱۸۶	شکست آشوریان
۱۸۸	تقسیم آشور
۱۸۹	آثار و خط و زبان کتیبه‌های مادی
۱۹۰	دین و معتقدات مردم ماد
۱۹۵	بخش دوم - تحولات فکری در ایران در عهد هخامنشی
۱۹۵	تحولات فکری در ایران در عهد هخامنشی
۲۲۵	سازمان حکومتی هخامنشی
۲۲۵	اوضاع اقتصادی
۲۳۰	دین ایرانیان
۲۴۸	زندگی پس از مرگ
۲۵۳	آفرینش جهان
۲۵۷	بخش سوم - دین زردشتی
۲۵۷	دین زردشتی
۳۰۸	زردشت و مذهب زردشتی
۳۰۹	پیدایش زردشت
۳۲۲	اوستا
۳۳۰	یشت‌ها

فهرست

عنوان

صفحه

۳۳۷	پازند
۳۳۸	آیین زردشتی
۳۵۶	خدای زمان
۳۷۰	مشروعیت حکومت و حکمران
۳۹۲	سازمان کشوری
۳۹۷	دادگستری
۴۲۱	گاه‌شماری
۴۲۵	تأثیر مذاهب زردشتی در آیین یهود
۴۳۲	اختلال در شاهنشاهی هخامنشی
۴۵۱	بخش چهارم - فروپاشی شاهنشاهی هخامنشی و حکمرانی اسکندر
۴۵۱	فروپاشی شاهنشاهی هخامنشی و حکمرانی اسکندر
۴۶۶	توسعه شهرها در یونان
۴۷۰	سلطنت سلوکیان
۴۸۵	تشکیلات اداری سلوکیان
۴۹۲	پادشاهان سلوکی
۴۹۷	منابع

ای برادر تو همان اندیشه‌ای
ما بقی تو استخوان و ریشه‌ای
مولوی

بنام خداوند جان و خرد کزین برتر اندیشه برنگذرد

مقدمه

نزدیک به هفتاد سال پیش، زمانی که درس تاریخ حقوق را فرا می‌گرفتم، به این اندیشه افتادم که بیشتر محققان و مورخان در نوشتن تاریخ، به تاریخ نظامی و سیاسی و وقایع‌نگاری توجه داشتند و دیگر رشته‌ها کمتر مورد امعان نظر واقع شده است. بعدها تاریخ اجتماعی و تاریخ اقتصادی و تاریخ ادیان و حقوق و علوم اداری و شعب دیگر مورد توجه قرار گرفت، اما آنچه واقعاً کمتر مورد بررسی واقع شد، سرگذشت اندیشه‌ها و روش‌های فکری بود و حال آنکه تاریخ سیاسی و نظامی بیش از هر چیز زائیده چگونگی روش‌های فکری و کیفیت زندگی مردم است و نیروی اعتقاد دینی چنان شدت و غلبه‌ای دارد که بسیاری از حوادث و رویدادها منبسط از آن است. اعتقاد دینی، یکی از رشته‌های اندیشه بشری است و به مرور زمان هر چه بیشتر راسخ و بنیادین‌تر شد، اندیشه بشر گسترش بیشتری پیدا می‌کند و بشر احکام و سنت‌هایی را که قاعده محتور را بغير ریاپذیر می‌دانست، می‌شکند و به تدریج به سمت آزادی و رهایی از سنت‌های دست و پاگیر گرایش پیدا می‌کند. عصر طلایی دوران ساسانی با آن ثروت و جلال و شکوه در مقابل هجوم اعراب و صحرانوردان فرو ریخت، زیرا که در جامعه ایران ساسانی، مردم به صورت طبقات درآمده بودند و طبقات ممتاز، اجازه ورود توده مردم را به طبقه خود نمی‌دادند. مزایای جامعه مخصوص اشراف و خاندان‌های بزرگ و مؤبدان و هیربدان بود. هیچکس حق نداشت از غیر طبقه مؤبدان و بزرگان به مسلک روحانیان درآید و عامه مردم از ورود به طبقه دبیران ممنوع بودند و مالکیت در دست عده‌ای اشراف زمین‌دار بود. اما اعراب با نظامی منسجم و هم‌آهنگ و اعتقادی محکم و ایمانی استوار از صحرای عربستان به دیگر نقاط روی آوردند و پیروز

بوسید و به کناری نهاد و وعده دیدار با آن را به روز قیامت موکول کرد و با سفاکی و خونخواری، کسی چون حجاج بن یوسف ثقفی را حاکم مطلق العنان کرد و یار دیرین خلفای اموی، سعید بن عاص را با نیرنگ کشت و به سوی طرفدارانش که گرد قصر او بودند، کیسه‌های زر انداخت تا متفرق شوند و چند روز بعد به دنبال یکایک آنها فرستاد و پول‌ها را از آنها گرفت.

ما از اندیشه‌های بشری از ابتدای تمدن و تاریخ ایران سخن گفتیم. از بت‌پرستی، شمن‌پرستی و ادیان هندی و چینی و آئین‌های مذهبی فراموش شده مانند مانی که دیگر اگرچه بیروانی ندارد، اما در ادیان بعدی تأثیرگذار بوده است، یاد کردیم. دین یهود و مسیح را شرح دادیم و هر چه به زمان معاصر نزدیک‌تر می‌شویم و اسلام را شرح می‌دهیم، سخن را گزیده‌تر کردیم و شرح و بسطی بیشتر دادیم و با همه دقت و کوشش در بیان حقیقت سعی کردم از اعتقادات خود به نفع دسته‌ای یا به ضرر دسته دیگری استفاده نکنیم و در اینجا این مسعود که تلاش برای بیان حقیقت و آگاه ساختن مردم به حقایق امور است، تا آنجا که در ایران ضعیف است، کوشش شده و در این راه هیچ انگیزه مادی منظور نظر نبود و با کهنوت سن دین طالب جاه و مقام نبودیم و اعتراف داریم که این اثر از نقص و عیب خالی و میرا نیست. امیدواریم که اگرچه در پایان عمریم و فرصت بهره‌گیری از تذکر دوستان و خوانندگان در چاپ‌های بعدی (احتمالی) متصور نیست، اما باشد که دیگران با رفع نقائصی که می‌بینند و گشایشی را می‌شناسند، در این وادی قدم گذارند و به روشنگری و حقیقت‌جویی مردم بکوشند.

سیدضیاءالدین صفی‌نای ناآینی